

Ένθετα (/insets/10861) › ΕΝΘΕΜΑΤΑ (4ος κύκλος) (/insets/8488538)

Πολιική ένταξης και όχι αφομοίωσης των μεταναστών και προσφύγων*

Δημοσίευση: 26 Μαρτίου 2018 11:01

Η ένταξη είναι μια δυναμική, αμφίδρομη διαδικασία αμοιβαίας προσαρμογής τόσο της κοινωνίας υποδοχής όσο και των μεταναστών που διαβιούν σε αυτή. Ο σεβασμός στην ετερότητα των μεταναστών, καθώς και στην ανάδειξη της, είναι πλούτος για όλους και όλες μας. Το απλούστερο επιχείρημα σε αυτούς που αντιδρούν στην πολιτική ένταξης είναι να βάλουν τους εαυτούς τους στη θέση αυτών των ανθρώπων

Του Γιώργου Ψυχογιού*

Η πρωτοβουλία του Τμήματος Προσφυγικής και Μεταναστευτικής Πολιτικής του ΣΥΡΙΖΑ στην οποία συμμετέχουμε είναι εξαιρετικά σημαντική. Η ημερίδα αυτή για την ένταξη είναι μια καλή ευκαιρία να αναπτύξουμε τα επιχειρήματά μας και να ανταλλάξουμε απόψεις. Να ακούσουμε τι έχουν να μας πουν τόσο οι πολίτες που ασχολούνται επιστημονικά με το ζήτημα, οι θεσμικοί παράγοντες, αλλά και οι άνθρωποι που έχουν εμπλοκή εν τοις πράγμασι στο πεδίο. Αυτό το ανθρώπινο δυναμικό που λειτουργεί στον χώρο του προσφυγικού πρέπει να αξιοποιηθεί, να συνεργαστούμε μαζί του. Χρειάζεται, στο τέλος αυτής της ημέρας, να έχουμε καταλήξει σε συγκεκριμένα συμπεράσματα που θα θέσουν τους άξονες στους οποίους πρέπει να επικεντρωθούμε το επόμενο διάστημα ο καθένας και η καθεμία από τη θεσμική και πολιτική του θέση, έτσι ώστε να συμβάλουμε ουσιαστικά στη μεγαλύτερη πρόκληση που βρίσκεται αυτή τη στιγμή μπροστά μας, την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών στη χώρα μας.

Τρεις αλληλένδετες διαδικασίες είναι εξόχως σημαντικές. Πρώτον, να αντιληφθούμε τις καλές πρακτικές που έχουν παράξει θετικά αποτελέσματα και να τις εμβαθύνουμε. Δεύτερον, να υλοποιήσουμε εξαγωγές από αυτά είμαστε βέβαιοι/ες ότι

λείπουν από το πεδίο και αποτελούν απαραίτητους κρίκους. Τρίτο και δυσκολότερο, να αναδομήσουμε όσα από πολλές πλευρές είναι παραδεκτό ότι δεν έχουν θεμελιωθεί με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο και κάνουν τους πρόσφυγες και τους μετανάστες να υποφέρουν.

Πολιτική ένταξης ή πολιτική ενσωμάτωσης και αφομοίωσης;

Χρειάζεται να αποσυσκευάσουμε την έννοια της ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία. Η ένταξη είναι μια δυναμική, αμφίδρομη διαδικασία αμοιβαίας προσαρμογής τόσο της κοινωνίας υποδοχής όσο και των μεταναστών που διαβιούν σε αυτή. Σε αυτό το σημείο πρέπει να δώσουμε ιδιαίτερη προσοχή στη διαφορά μεταξύ της πολιτικής ένταξης και της πολιτικής αφομοίωσης. Ο νόμος αλλά και το δικό μας αξιακό πλαίσιο είναι κοινά: υπάρχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις και για τις δύο πλευρές. Μια πολιτική ένταξης έχει ως κύριο γνώρισμα, μεταξύ όλων των υπολοίπων, και τον σεβασμό στην ετερότητα των μεταναστών και των προσφύγων, καθώς και την ανάδειξη αυτής της ετερότητας ως πλεονεκτήματος για τη καλή συνύπαρξη της κοινωνίας. Αντίθετα, μια πολιτική αφομοίωσης έχει ως σκοπό την ομογενοποίηση των προσφύγων και μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής, με αποτέλεσμα να χάνεται η προσωπική και η συλλογική ταυτότητά τους, να καταστρατηγούνται βασικά δικαιώματά τους και εξ αντανάκλασης να προάγεται ενός διαφορετικού, ρατσιστικού τύπου κοινωνικός αυτοματισμός.

Η δεύτερη επιλογή είναι κάτι που θέλουμε σίγουρα να αποφύγουμε. Ως Αριστερά, ιδεολογικά και πολιτικά προτάσσουμε την αρμονική συνύπαρξη όλων των ανθρώπων μέσα στην κοινωνία, με σεβασμό στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε πληθυσμιακής ομάδωσης και του κάθε ατόμου ξεχωριστά.

Αυτό στην πράξη σημαίνει ότι θέλουμε να αγκαλιάσουμε τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, να τους κάνουμε να νιώσουν σαν στο σπίτι τους, να έχουν τη δυνατότητα να είναι ενεργά μέλη της κοινωνίας, να υπάρχουν συνεχής αλληλεπίδραση και επικοινωνία, ανταλλαγή απόψεων, κουλτούρας (στον χορό, στη μουσική, στο φαγητό κ.ο.κ.) και συνθηκών. Να υποστηρίξουμε την έκφραση και την ανάπτυξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, της ταυτότητάς τους, της θρησκείας και της άσκησης της πίστης τους, καθώς και τα χαρακτηριστικά που αυτή η επιλογή φέρει. Μόνο αν σεβαστούμε και προασπίσουμε όλα τα παραπάνω, θα νιώσουν ελεύθερα, θα νιώσουν ουσιαστικά και αναπόσπαστα μέλη της κοινωνίας μας. Θα μπορέσουν να την αγαπήσουν και να τη σέβονται.

Σαν πολίτες γνωρίζουμε, και οφείλουμε ταυτόχρονα να τονίσουμε, ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αναγκαστικό Διεθνές Δίκαιο (lex universalis και jus cogens) που διαπερνά οριζόντια όλες τις κοινωνίες, τις δομές και τα κράτη. Επομένως, δικαιώματα που είναι συνταγματικά -στην Ελλάδα στην Ευρώπη και διεθνώς- κατοχυρωμένα δεν μπορούν να γίνουν δεκτά στο πλαίσιο του cultural relativism, δηλαδή της σχετικότητας που έχει μια πολιτισμική επιλογή. Αναφέρομαι συγκεκριμένα στη σαρία. Γι' αυτό η κυβέρνηση έφερε τη διάταξη αυτή, προκειμένου και η σαρία, εκεί που εφαρμόζεται, να μην αποτελεί τη μοναδική επιλογή για τους ανθρώπους. Η άποψή μου είναι ότι αυτό έπρεπε να είναι ακόμα πιο ξεκάθαρο, να είναι ακόμα πιο τολμηρό και να μην αφήνει το περιθώριο της επιλογής, αλλά να είναι η μόνη συνταγματική επιλογή που ισχύει και για τους υπόλοιπους πολίτες.

Προϋποθέσεις και κύριοι άξονες πολιτικών ένταξης

Σταχυολογώ με σειρά σημαντικότητας τις ενέργειες που συγκροτούν την υποδομή για την πολιτική της ένταξης. Κατ' αρχάς, είναι απαραίτητο ένα σαφές νομοθετικό πλαίσιο για την ισότιμη μεταχείριση και την κατοχύρωση δικαιωμάτων. Χρειάζεται να είναι σαφές, ουσιαστικό, να περιλαμβάνει τις συνέργειες των συναρμόδιων και πρέπει να ολοκληρωθεί σύντομα. Πέρα όμως από τη θεσμική και νομική διασφάλιση, χρειάζεται παράλληλα η ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων για την

προώθηση της ισότητας, από τη Βουλή μέχρι τη γειτονιά, προκειμένου να προωθήσουμε την καταπολέμηση των διακρίσεων και να αντιμετωπιστεί ο κοινωνικός και θεσμικός ρατσισμός εναντίον των μεταναστών και των προσφύγων.

Πρακτικά, πρέπει να δώσουμε προτεραιότητα στην απρόσκοπτη πρόσβαση των μεταναστών, προσφύγων και αιτούντων άσυλο στην αγορά εργασίας μέσω της αναγνώρισης των εργασιακών δεξιοτήτων, της προηγούμενης εμπειρίας τους, της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητάς τους κ.ο.κ. Η πρόσβαση αφορά και την εκπαίδευση και την επιμόρφωση και τη δημιουργία υποστηρικτικών προγραμμάτων και προγραμμάτων εκμάθησης της γλώσσας της χώρας υποδοχής. Αφορά εξίσου και την υγεία και την κοινωνική πρόνοια σε δομές ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Με τη δική μας κυβέρνηση, το αυτονόητο δικαίωμα που έχουν όλοι οι Έλληνες πολίτες στην καθολική πρόσβαση επανενεργοποιήθηκε και επεκτάθηκε και σε πρόσφυγες και μετανάστες. Σε συνάφεια με αυτά, σημαντικό παραμένει το θέμα της αξιοπρεπούς στέγασης και της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης.

Αυτή είναι απλώς μια πρώτη δέσμη απολύτως απαραίτητων ενεργειών για την ένταξη. Η ενίσχυση της πολιτικής συμμετοχής των μεταναστών, της ενδυνάμωσης της εκπροσώπησής τους σε συλλογικά όργανα και της ενίσχυσης της συμμετοχής των κοινοτήτων και των συλλόγων τους στις διαδικασίες χάραξης και εφαρμογής των πολιτικών ένταξης είναι κομβικής σημασίας ενέργειες που δεν πρέπει να αγνοηθούν ως μη επείγουσες επειδή δεν αφορούν την επιβίωση. Παράλληλα, η ευρεία συμμετοχή σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες χρειάζεται να είναι προτεραιότητά μας. Σε αυτό το θέμα, είμαστε στην τελική φάση με το υπουργείο Αθλητισμού και την ΕΠΟ για να τελειώνει το θέμα με τα δελτία των προσφύγων ερασιτεχνών ποδοσφαιριστών. Η ένταξη αφορά και την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η ενεργοποίησή της προκειμένου να ενισχυθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ του γηγενούς και του μεταναστευτικού πληθυσμού και να καταπολεμηθούν η απομόνωση και ο αστικός διαχωρισμός των μεταναστών σε υποβαθμισμένες περιοχές είναι καίριας σημασίας. Τέλος, η δυνατότητα επικοινωνίας και συνεργασίας της χώρας μας με τις χώρες καταγωγής, πέρα από τις ενδεχόμενες επιστροφές, μας ενδιαφέρει να είναι ουσιαστική, έτσι ώστε οι κρατικές δομές να προτεραιοποιήσουν αξιακά την προσφυγική διάσταση.

Ευρωπαϊκή και εθνική διάσταση της μετανάστευσης και των πολιτικών ένταξης

Τα παραπάνω στοιχεία είναι απαραίτητα έτσι ώστε να σχεδιαστεί μια ολοκληρωμένη πολιτική ένταξης. Όμως, δεν μπορούμε να εξετάσουμε το ζήτημα της ένταξης μόνο θεωρητικά και ιδεολογικά, αλλά πρέπει να δούμε και το πραγματικό πλαίσιο που διαμορφώνεται αυτή την περίοδο από τις πολιτικές της Ε.Ε.

Ας συνοψίσουμε την εικόνα. Οι δηλώσεις Τουσκ μας πληροφορούν ότι τα προγράμματα μετεγκατάστασης δεν μπορούν να λειτουργήσουν, καθώς κάθε κράτος-μέλος έχει δικαίωμα να δεχτεί ή να μη δεχτεί άλλους πρόσφυγες. Οι πιέσεις προς την αντίθετη κατεύθυνση είναι «καταστρεπτικοί συναισθηματισμοί», όπως είπε χαρακτηριστικά ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Οι διαμαρτυρίες για το αυτονόητο relocation και resettlement κάποιων χιλιάδων ανθρώπων δεν φαίνεται να συγκινούν, παρόλο που σε άλλες μη ευρωπαϊκές χώρες (Ιορδανία, Λίβανος) είναι δεκαπλάσιοι ή εκατονταπλάσιοι σε σχέση με αυτούς που πρέπει να πάρει η Ευρώπη.

Ακόμα ένα βασικό δικαίωμα των αιτούντων άσυλο είναι και η οικογενειακή επανένωση. Δικαίωμα που απορρέει τόσο από την αρχή της Οικογενειακής Ενότητας, που περιλαμβάνεται στη Σύμβαση της Γενεύης, όσο και από τον Κανονισμό Δουβλίνο III, που προβλέπει αναλυτικά όλη τη διαδικασία και θέτει ανώτατο όριο έξι μηνών για την επανένωση από τη στιγμή που ένα αίτημα γίνεται δεκτό. Παρ' όλα αυτά, παρατηρούμε καθυστερήσεις και περιορισμούς και σε αυτή τη διαδικασία από πολλά κράτη-μέλη όχι μόνο προορισμού, αλλά και υποδοχής, που αντιβαίνουν στις διατάξεις των παραπάνω νομικών κειμένων.

Η ιστοσελίδα μας χρησιμοποιεί cookies για να βελτιώσει την περιήγησή σας. Περσότερες πληροφορίες

×

(<http://www.avgi.gr/article/10767322>)

Πέρα από αυτά, θα πρέπει ακόμα να μας προβληματίσουν και άλλες εξελίξεις, οι οποίες καταδεικνύουν την κατασταλτική πολιτική που θέλει να εφαρμόσει πλέον η Ευρώπη στο προσφυγικό-μεταναστευτικό.

Για παράδειγμα, η προοπτική να δημιουργηθούν hotspots σε χώρες εκτός Ε.Ε. για να εξετάζονται τα αιτήματα ασύλου εκεί. Πρόκειται για τη λεγόμενη «extra-territorial» εξέταση των αιτημάτων ασύλου. Μια θλιβερή ιδέα, η οποία έχει αρχίσει να διατυπώνεται εδώ και έναν χρόνο από πολλούς υψηλόβαθμους Ευρωπαίους αξιωματούχους. Η ενδεχόμενη υλοποίησή της θα καταπατήσει ευθέως τα δικαιώματα των ανθρώπων που επιθυμούν να εισέλθουν στην Ευρώπη και θα σημάνει το τέλος του νομικού μας πολιτισμού.

Ακόμα, προβληματική είναι η μεταναστευτική πολιτική που φαίνεται να προωθείται σε πολλά κράτη-μέλη. Για παράδειγμα, το σχέδιο νόμου που θα φέρει η κυβέρνηση Μακρόν και περιλαμβάνει αύξηση των χρόνων κράτησης, εκπτώσεις στις δικλίδες των διαδικασιών, ενεργοποίηση του εγκλήματος αλληλεγγύης για όσους υποβοηθούν πρόσφυγες κ.ο.κ. Ας σκεφτούμε μόνο την πολιτική που θα ακολουθήσει η Αυστρία έχοντας έναν συντηρητικό και έναν ακροδεξιό εταίρο στη νέα κυβέρνηση. Στον αντίποδα, σύντομα θα φέρουμε στη Βουλή διάταξη για την πλήρη απαγόρευση της διοικητικής κράτησης των ανηλίκων.

Οι παραπάνω εξελίξεις κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου. Σε εθνικό επίπεδο, παρά τις δυσκολίες και τα σοβαρά προβλήματα που εντοπίζονται κατά τη διαχείριση και τη χάραξη της μεταναστευτικής πολιτικής, έχουν γίνει πολύ σημαντικά βήματα όσον αφορά τον τομέα της ένταξης.

Ενδεικτικά, εφαρμόζεται ένα πολύ επιτυχημένο σχέδιο για την εκπαίδευση, προς διευκόλυνση του οποίου θα υπάρξει και σχετικό νομοσχέδιο το επόμενο διάστημα. Επίσης, έχει νομοθετηθεί ήδη από το 2016 η δυνατότητα των μεταναστών «χωρίς χαρτιά» να δουλεύουν νόμιμα με εργόσημο στον αγροτικό τομέα, ώστε να τους προστατεύουμε από την ανασφάλιστη εργασία και το trafficking. Εκδίδεται ΑΜΚΑ και για τους αιτούντες άσυλο πρόσφυγες, ώστε όλοι να έχουν δωρεάν πρόσβαση στα νοσοκομεία και στην υγειονομική περίθαλψη. Επιπροσθέτως, πρόσφατα ο ΟΑΕΔ εξέδωσε απόφαση για απρόσκοπτη εγγραφή τους στα μητρώα ανέργων. Τέλος, εξαιρετικά σημαντικός στο ίδιο πλαίσιο είναι ο νόμος για την ιθαγένεια, που ψηφίστηκε το 2015 για τα παιδιά μετανάστες που έχουν γεννηθεί, μεγαλώσει ή έχουν φοιτήσει στο ελληνικό σχολείο. Στον ίδιο νόμο, επίσης, προβλέπεται η μείωση του χρόνου παραμονής στη χώρα για την άδεια διαμονής σε επτά χρόνια. Ωστόσο, οι διαδικασίες που προβλέπονται στο νομοσχέδιο χρειάζονται απλοποίηση και επιτάχυνση. Οι θετικές αυτές κυβερνητικές ενέργειες πρέπει να συστηματοποιηθούν και να ενταχθούν σε ένα ολοκληρωμένο εθνικό σχέδιο ένταξης, που θα καλύπτει όλους τους τομείς και θα διασφαλίζει καθολικά τα δικαιώματα αιτούντων άσυλο, προσφύγων και μεταναστών.

Κλείνοντας, θέλω να τονίσω ότι η Ελλάδα που λειτούργησε σαν φάρος αλληλεγγύης το 2015 χρειάζεται να λειτουργήσει με τον ίδιο τρόπο και σε ό,τι αφορά την ένταξη. Η ένταξη δεν συνιστά φιλανθρωπία ούτε παραχώρηση δικαιωμάτων. Δεν είναι μόνο συνταγματική επιταγή ή αυτονόητη αλληλεγγύη στους «κολασμένους» αυτού του κόσμου. Για μας είναι στρατηγική επιταγή και πολιτική απέναντι στον άνθρωπο και στις ανάγκες του, που είναι η προτεραιότητά μας. Το απλούστερο επιχείρημα σε αυτούς που αντιδρούν στην πολιτική ένταξης είναι να βάλουν τους εαυτούς τους στη θέση αυτών των ανθρώπων.

Σαν κόμμα, σαν κυβέρνηση, σαν Κοινοβουλευτική Ομάδα και σαν κίνημα χρειάζεται να είμαστε σε εγρήγορση, να δουλέψουμε μαζί με τους μετανάστες και τις κοινότητές τους και να έχουμε σαν αρχή μας αυτό που μας έφερε εδώ και αυτό που πρέπει να μας οδηγεί: αξιοπρέπεια, αλληλεγγύη, αντίσταση.

* Το κείμενο αποτελεί τροποποιημένη εκδοχή της ομιλίας για την ημερίδα του Τμήματος Προσφυγικής και Μεταναστευτικής Πολιτικής του ΣΥΡΙΖΑ με θέμα «Από τις προσφυγικές ροές στην ένταξη»

* *Βουλευτής Κορίνθου του ΣΥΡΙΖΑ*